

Lassan-lassan vesszőparipámmá válik, oly sokszor elmondtam: tudatosan távol akarunk maradni attól az értelmiségi acsarkodástól, amelyet a népi-urbánus ellentétnek hívnak. Mivelhogya úgy tűnik, ezeknek az embereknek már lehetetlen kiverni a fejéből azokat az előítéleteket, amelyek a másikkal szemben élnek bennük. Azt szeretnék elérni, hogy végre egy olyan új értelmiségi elit nőjön fel, amely felül tud emelkedni ezen az elmeszesedett, korhadó viszonyon. Súlyosan aggályosnak tartom azt, hogy míg korábban a két oldalon állóknak csupán töredéke képviselte személyében is ezt az ellentétet, e kis csoportok egymás iránti gyűlölete egyre inkább szocializáló erővé vált. Az újonnan szerzett sérelmeket egyre többen valóban kollektív élményként élik meg. Egyre többen már csak — ahogy mi szoktuk mondani — zsigerből tudnak politizálni. (...)

Azt szeretnék, ha az utánunk jövő generáció már nem értene ezen a mai értelmiségi tolvajnyelven. Ha azt és csak azt értené a szavakon, amit azok jelentenek. Ha nem azon gondolkodna betegesen, hogy vajon mi van elrejtve, kódolva egy-egy mondatban. Abból kiindulva, hogy másutt már bevált, Magyarországon is sokan vonzódnak a kétpólusú politikai rendszer modelljéhez. Az én ízlésemmel azonban ez nem fér össze, mert kialakulása szerintem nem kevesebbet jelentene, mint hogy azok az alapvetően kulturális eredetű választóvonalak, amelyek a pártokat alapító értelmiségi elitek között meghúzódnak, politikai mezsgyévé válnának, egyszer és mindenkorra megmerevítve és továbbörökítve a már említett ellentéteket.

Kövér László, A Világ, 1991/27.

Kicsiny ország vagyunk, ahol a sorok óhatatlanul összefonódnak, s létrejönnek a találkozások. (...) Kellő fölényrel és humorral olvasok minden

beszámolót a hazai politikai csatározásokról. Pontosan tudom, mire megy ki a játék, és finoman szólva megmosolygom a küzdelmekben résztvevők igazát és tisztességét.

A Csoóri-és Eörsi-vitában azonban nem ismerek tréfát. Ezt a két embert életműve és tisztessége alapján külön-külön tisztелеm.

Tudom Csoóri örökségét. Tudom, hogy múltját, indíttatását Illyés Gyula köre, Nagy László munkássága határozta meg. A másik oldalon ott van Eörsi, aki „őszül” tarthatja Radnótit, Déryt és az egész Nagy Imre csoportot. Nem lehetne ijesztőbb, szomorúbb, sőt felháborítóbb, mintha ez a kettős örökség nem forrna egybe.

Vitatkozzanak, marják egymást a bokáig érő emberkéék. Mindig is ez volt a dolguk, ez adta meg létjogosultságukat. A politika percemberkéi csak akkor érvényesülhetnek, ha keményen és bátran kimondják azt, amire senki se kíváncsi. (...)

Én szeretem Csoórit és szeretem Eörsit. De választani nem akarok közöttük. Külön-külön nem kellene. Rá kellene hogy jöjjenek még kellő időben, hogy vagy együtt, vagy sehogy. Nem hiszem, hogy ne lenne egy nyugodt órájuk arra, hogy leüljenek egymással eszmét cserélni.

Solymár József, Ország-Világ, 1991/19.

Gyermekkoromtól fogva hallom, hogy fényűzés a művészettel foglalkozni. A vallást egy bizonyos szinten elfogadták a nem hívők is, bár most nem a kommunista ideológiáról beszélek. De volt mégiscsak valamiféle

történelmi besorakozása. A vallás nemcsak a túlélésnek, hanem a teljes emberi életnek is alapfeltétele, de ezt már kevesen tudatosítják, hogy a vallás „befogadta” a művészetet meg a játékot is. A művészetben önmagánál többet szólaltat meg az ember. A játék pedig a gyermek számára a legszentebb tevékenység. Abban bízok, ami nincs. A lehetetlennel kísérletezik szabadon és bátran, mert hisz benne és bízok benne. Ez, amit a haszonelvű kultúrák félretolnak. Csak „célszerűen”, játék, művészet, vallás nélkül nem érdemes élni. (...)

Egy hatalmas kert közepén álló üres épületre vágyom. De nem beton-épületre vagy kiürült szovjet laktanyára, hanem olyanra, amelyben előzőleg is emberszabású élet folyt, s ahol magunk is legteljesebb életre nevelhetnénk a gyermekeket, szülőket és pedagógusokat. Akik most mind a lehetőséget várják, s mi nem tudjuk őket hová meghívni, nem lévén pénzünk épületre és annak fönntartására. Szeretném, ha ebben az épületben telefon, telefax is lenne, amely most nagyon hiányzik. S ebben a természetben lévő és természetes életre nevelő otthonban (mert az iskola otthon is, ha jól működik, s az otthon iskola is, ha jól működik) szívesen látnánk azokat a szakembereket, akik nem pusztán pragmatikus gazdasági célokért lelkesednek, de az értékekért, a minőségi életért is. Illetve ezt tartanak a legfontosabbnak. Mert nem attól érdekes az ember, ha pénze van, s nem az tud, akinek erről bizonyítványa, igazolása van. Ahogy az egyházak megőrizték szentjeik legendáit, így az emberek is megőrzik az emberség mítoszát, s meglehet az is, hogy ez az emberségmítosz elegendő erő lesz egy harmadik kulturális modell kidolgozásához. Ami embe-ribb, lelkesebb tartalmasabb lesz majd, mint a kommunista vagy kapitalista elképzelések.

Ranschburg Ágnes, Hitel, 1991/13.

